קְרוֹבִים לוֹ וְנִתְרַחֲקוּ הָווּ – אֲחוֹתָם הֱיתָה אִשְׁתּוֹ, וּמֻתָּר. אָתוּ לְקַמֵּיהּ – בְּאוּ לִפְנֵיו לְדִינָא, אָמַר לְהוּ פְּסִילְנָא – פָּסוּל אֲנִי לְכוּ לְדִינָא. אָמְרוּ לֵיהּ, מַאי טַעֲתֵיהּ – מֶהֱי סְבָרְתָּךְ, כְּרַבִּי יְהוּדָה שֶׁקָּרוֹב שֶׁהִתְרַחֵק פָּסוּל לִדּוֹן כְּשֵׁשׁ לוֹ בָּנִים מִמֶּנּוּ, אֲנַן מַיְיתִינַן אִינַּרְתָּא מִמַּעֲרָבָא – אָנוּ נְבִיאִ אִיגֶּרֶת מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דְּאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לְהוּ, אֲטוּ בְּקַבָּא דְּקִרְיָא אִידַּבַּקְנָא בְּכוּ – הֲאִם נִדְבַּקְתִּי בְּכֹבֶד בְּקַב שְׁעוֹרָה שֶׁאֵינִי יָכוֹל לְהִנָּתֵק מִקְּרבַתְכֶם, דְּלָא קָאֲמִינָא פְּסִילְנָא לְכוּ לְדִינָא – שֹׁלֹא אָמַרְתִּי שֶׁאֲנִי פָּסוּל לָדוּן אֶתְכֶם, אֶלָּא רַק מִשּׁוּם דְּלָא צְיִיתִיתוּ דִּינָא – שֶׁאֵינְכֶם מְקַבְּלִים אֶת פְּסַק הַדִּין.

שנינו במשנה: אוֹהֵב זֶה שׁוֹשְׁבִינוֹ וְכוּ'. מבררת הגמרא: וְכַמָּה שִׁיעוּר הַזְּמַן שֶׁפְּסוּל הָאוֹהֵב. ומבארת: אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר רַב, כָּל שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה. וְרַבָּנַן מִשְׁמֵיהּ דְּרַבָּא אָמְרִי, אֲפִילּוּ מִיּוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה וְאֵילָךְ כָּשֵׁר, וְרַק בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן פָּסוּל.

שנינו במשנה: הַשּׂוֹנֵא כָּל שֶׁלֹּא דִּבֶּר בּוֹ'. הגמרא מבארת את מקור הדין: תָּנוּ רַבָּנָן, הפסוק (במדבר לה כג) 'וְהוּא לֹא אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מְבַקֵּשׁ רָעָתוֹ' נִדְרַשׁ כָּךְ, 'וְהוּא לֹא אוֹיֵב לוֹ', יָעְדֻנוּ – עַד שֶׁאֵינוֹ אוֹיֵב לְהוֹרֵג כָּשֵׁר לְהַעִיד לוֹ, 'וְלֹא מְבַקֵּשׁ רָעָתוֹ', יְדִינֻנּוּ – וְדַיָּנוּ שֶׁאֵינוֹ מְבַקֵּשׁ רָעָתוֹ כָּשֵׁר לְדוֹנוֹ. שׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא: אַשְׁכְּחַן שׂוֹנֵא שֶׁפָּסוּל, אוֹהֵב מְנָלָן שֶׁפָּסוּל. ומשיבה: קְרִי בֵּיהּ הָכִי – קְרָא כָּךְ אֶת הַפָּסוּק, וְהוּא לֹא אוֹיֵב לוֹ וְלֹא אוֹהֵב לוֹ יָעְדֻנוּ, וְלֹא מְבַקֵּשׁ רָעָתוֹ וְלֹא מְטוֹרְתוֹ יְדִינֻנּוּ.

דוחה הגמרא: מִידֵּי [־וכי] 'אוֹהֵב' כְּתִיב. מבארת הגמרא: אֶלָּא סְבָרָא הוּא לְפִסְלוֹ, שֶׁאוֹיֵב, מַאי מַעֲמָא שֶׁהַתּוֹרָה פִּסְלָתוֹ, מִשּׁוּם דְּמִרַחֲקָא דַּעֲתֵיהּ –שֶׁדַּעְתּוֹ רְחוֹקָה מִמֶּנּוּ, וּשְׁמֹא יַעִיד שֶׁקֶר לְחוֹבָתוֹ, אוֹהֵב נַמִּי מְקָרְבָא דַּעֲתֵיהּ –קְרוֹבָה דַּעְתּוֹ אֵלָיו, וּשְׁמֹא יַעִיד שֶׁקֶר לְטוֹבָתוֹ.

שׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא: וְרַבָּנַן הַחוֹלְקִים עַל רַבִּי יְהוּדָה, הַאי 'לֹא אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מְבַקֵּשׁ רָעָתוֹ', מַאי דָּרְשִׁי בֵּיהּ – מַה יִּדְרְשׁוּ בּוֹ. ומשיבה: חַד לַדַּיָּין – חֵלֶק אֶחָד מֵהַפָּסוּק מְלַמֵּד שֶׁדַּיָּין הַשּׁוֹנֵא פָּסוּל. אִידָּךְ – וְהַחֹלֵק הַשֵּׁנִי נִדְרָשׁ כְּדִתָּנֵיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה, נֶאֱמַר (במדבר לה כג) 'וְהוּא לֹא אוֹיֵב לוֹ, וְלֹא מְבַקֵּשׁ רָעָתוֹ' וּדְרוּשִׁים מִכָּאן, לְשְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁשּׁוֹנְאִין זֶה אֶת זֶה, שֶׁאֵין יוֹשְׁבִין בַּדִּין כְּאֶחָד.

משנה

המשנה דנה בבדיקת העדים וגמר הדין: כֵּיצַד בּוֹדְקִים אֶת הָעֵדִים בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת, הָיוּ מַכְנִיסִין אוֹתָן לַחֶדֶר, וּמְאַיְמִין עֲלֵיהֶן – מְיָרְאִים אוֹתָם כְּאֲשֶׁר יָבוֹאוּ, וּמוֹצִיאִין אֶת כָּל הָאָדָם לַחוּץ וּמַשְׁיִירִין אֶת הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן – שֶׁבְּעֵדִים, וְאוֹמְרִים לוֹ, אֱמוֹר, הֵיאָךְ אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁהִנְתְּבַע הַזֶּה חַיָּיב לָזֶה. אִם אָמַר, 'הוּא עָצְמוֹ אָמַר לִי שֶׁאֲנִי חַיָּיב לוֹ', אֵין זוֹ עֵדוּת, שֶׁאֵדָם עָשׂוּי לְשַׁקֵּר וְלוֹמַר 'אֲנִי חַיָּיב לְפְלוֹנִי' כְּדֵי שֶׁלֹּא יִחְבְּשׁוּ עָשִׁיר. וְכֵן הַמְעִיד 'אִישׁ פְּלוֹנִי אָמַר לִי שֶׁהוּא חַיָּיב לוֹ' –שֶׁהוּא רָאוּי שֶׁהִנְתְּבַע לוֹ מֵהַתּוֹבֵעַ, לֹא אָמַר כְּלוּם. וְאֵינָהּ עֵדוּת עַד שֶׁיֹּאמַר הָעֵד 'בְּפָנַיְנוּ הוֹדָה לוֹ לְתוֹבֵעַ שֶׁהוּא חַיָּיב לוֹ מָאתַיִם זוּז', וְעֹשְׂאוּנוֹ עֵדִים עַל הַהוֹדָאָה. וְאַחַר כָּךְ מַכְנִיסִין אֶת הַשֵּׁנִי וּבוֹדְקִין אוֹתוֹ כָּךְ. אִם נִמְצְאוּ דִּבְרֵיהֶן מְכוּוָּנִין – שֶׁהֵעִידוּ אוֹתוֹ דָּבָר, נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין הַדַּיָּנִים בַּדָּבָר.

אִם שְׁנַיִם אוֹמְרִים 'זַכַּאי' וְאֶחָד אוֹמֵר 'חַיָּיב', הִנְתְּבַע זַכַּאי, כְּדַעַת הָרוֹב. שְׁנַיִם אוֹמְרִים 'חַיָּיב' וְאֶחָד אוֹמֵר 'זַכַּאי', חַיָּיב. אֶחָד אוֹמֵר 'חַיָּיב' וְאֶחָד אוֹמֵר 'זַכַּאי' וְאַחַד אֵינוֹ יוֹדֵעַ, וַאֲפִילּוּ אִם שְׁנַיִם מְזַכִּין אוֹ שְׁנַיִם מְחַיְּבִין וְאֶחָד אוֹמֵר 'אֵינִי יוֹדֵעַ', הֲרֵי הוּא כְּמִי שֶׁאֵינוֹ שָׁם, וְיֵשׁ רַק ב' דַּיָּנִים, וְלֹכֶן יוֹסִיפוּ הַדַּיָּנִין עוֹד ב' דַּיָּנִים.

כְּשֶׁגָּמְרוּ אֶת הַדָּבָר [הַדִּין] הָיוּ מַכְנִיסִין אוֹתָן – אֶת בַּעֲלֵי הַדִּין. הַגָּדוֹל שֶׁבַּדַּיָּנִין אוֹמֵר, 'אִישׁ פְּלוֹנִי, אַתָּה זַכַּאי', אוֹ 'אִישׁ פְּלוֹנִי, אַתָּה חַיָּיב'. וּמֵנִין שֶׁלִּכְשֶׁיֵּצֵא הַדִּין, לֹא יֹאמַר לְבַעֵל הַדִּין שֶׁהִתְחַיֵּיב 'אֲנִי מְזַכֶּה אוֹתָךְ, וַחֲבֵירַי מְחַיְּבִים, אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה שֶׁחֲבֵירַי רַבּוּ עָלַי', עַל זֶה נֶאֱמַר ('לֹא תִהְיֶה רָכִיל בְּעַמֶּךָ' (ויקרא יט טז), וְאוֹמַר) 'הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה סוֹד' (משלי יא יג), שׁגִּילּוּי סוֹד זֶה מְכַנִּיס שִׂנְאַת הַדַּיָּנִים בְּלִבּוֹ, וְזוֹ רְכִילוּת.

גמרא

הגמרא מבררת הֵיאָךְ מֵאיְימִים: הֵיכִי אָמְרִינַן לְהוּ. ומבארת: אָמַר רַב יְהוּדָה, הָכִי אָמְרִינַן לְהוּ, 'נְשִׁיאִים וְרוּחַ וְגֶשֶׁם אֵין, אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמַתַּת שֶׁקֶר' (משלי כה יד) – בְּגִלּל עִדֵּי שֶׁקֶר ['איש מתהלל במתת שקר'] אֵין גֶּשֶׁם אַף שֵׁשׁ עֲנָנִים ['נשיאים'] וְרוּחַ. דוחה הגמרא: אָמַר (לֵיהּ) רָבָא, יָכְלִי הָעֵדִים לְמֵימַר, שֶׁב שְׁנֵי הֲוָה מוֹתָנָא [־דבר], וְאִינִישׁ בְּלָא שְׁנֵיהּ לָא שָׁכִיב – וְאַף אָדָם לֹא מֵת טֶרֶם זְמַנּוֹ. ויתכן שֶׁאֵינָם יְרֵאִים מֵרָעָה, וְאֵין לְאַיֵּים כָּךְ.

אֶלָּא אָמַר רָבָא, אָמְרִינַן לְהוּ 'מִפְּיִין וְחָרֵב וְחֵיץ שָׁנוּן, אִישׁ עָנֶה בְּרֵעֵהוּ עֵד שָׁקֶר' (משלי שם יח) – בְּגִלּל עִדֵּי שֶׁקֶר בָּא דָּבָר. דוחה הגמרא: אָמַר (לֵיהּ) רַב אַשִׁי, יָכְלִי לְמֵימַר, שֶׁב שְׁנֵי הֲוָה מוֹתָנָא ['דבר'], וְאִינִישׁ בְּלָא שְׁנֵיהּ לָא שָׁכִיב – וְאַף אָדָם לֹא מֵת טֶרֶם זְמַנּוֹ. ויתכן שֶׁאֵינָם יְרֵאִים מִדָּבָר.

אֶלָּא אָמַר רַב אַשִׁי, אָמַר לִי נָתָן בַּר מַר זוּטְרָא, אָמְרִינַן לְהוּ 'סָהֲדֵי שְׁקָרֵי אַאוֹגָרַיְיהוּ זִילִי' – שׁוֹכְרֵי עֵדֵי שֶׁקֶר מְבַזִּים אוֹתָם, כְּאִיזְבֵּל שֶׁקָּרְאָתָם בְּנֵי בְלִיַּעַל, דִּכְתִיב, כְּשֶׁלֹּא רָצָה לְמַכּוֹר אֶת כַּרְמוֹ לְאַחְאָב, כְּתִיב אִיזְבֵּל לְזִקְנֵי עִירוֹ (מלכים א' כא י) 'וְהוֹשִׁיבוּ שְׁנַיִם אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל נֶגְדּוֹ [נגד נבות], וְיָעִידֻהוּ לֵאמֹר בֵּרַכְתָּ אֱלֹהִים וָמֶלֶךְ', וְסִקְּלוּהוּ וַיָּרֶשׁ אַחְאָב קְרוֹבוֹ אֶת כַּרְמוֹ.

שנינו במשנה: אִם אָמַר 'הוּא אָמַר לִי' כּוּ' עַד שֶׁיֹּאמְרוּ 'בְּפָנֵינוּ הוֹדָה לוֹ שֶׁהוּא חַיָּיב לוֹ מָאתַיִם זוּז'.

אומרת הגמרא: הלשון 'בפנינו' [ולא 'שמענו שהודה לו'] משמע שייחדם לעדים, וזה מַסַּיֵּיעַ לֵיהּ – רְאִיָּה לְרַב יְהוּדָה, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, הַמּוֹדֶה לַחֲבֵירוֹ בְּעֵדִים, צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר 'אַתֶּם עֵדַיי' כְּדֵי שֶׁלֹּא יוּכַל לַחֲזוֹר מֵהוֹדָאָתוֹ.

אִיתְּמַר כָּךְ נַמִּי מַחְכּם אַחֵר. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הַתּוֹבֵעַ 'מָנָה לִי בְּיָדֶךָ שֶׁאַתָּה חַיָּיב לִי', וְאָמַר לוֹ הֵן – כֵּן, לְמָחָר אָמַר לוֹ הַתּוֹבֵעַ תְּנֵהוּ לִי, אָמַר, אֵינִי חַיָּיב לָךְ, אֶלָּא מְשַׁטֶּה אֲנִי בְּךָ – הוֹדִיתִי דֶּרֶךְ הַשְׁטָאָה, פָּטוּר אַף שֶׁהוֹדָה בְּעֵדִים, שֶׁכֵּן לֹא אָמַר 'אַתֶּם עֵדַי').

תַּנְיָא נַמִּי הָכִי, הַתּוֹבֵעַ 'מָנֶה לִי בְּיָדֶךָ', אָמַר לוֹ הֵן, לְמָחָר אָמַר לוֹ תְּנֵהוּ לִי, אָמַר לוֹ מְשַׁטֶּה אֲנִי בְּךָ, פָּטוּר. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִילּוּ הִכְמִין [־החביא] לוֹ הַתּוֹבֵעַ עֵדִים אֲחוֹרֵי גָּדֵר, וּרְואִים וְשׁוֹמְעִים אֶת הַתּוֹבֵעַ וְהִנְתְּבַע, וְאָמַר לוֹ מָנֶה לִי בְּיָדֶךָ, אָמַר לוֹ הֵן, וְאֹמֶד הַתּוֹבֵעַ הָאִם רְצוֹנְךָ שֶׁתּוֹדֶה בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי – בְּעֵדִים, אָמַר לוֹ, לֹא, שֶׁכֵּן מַתְיְרֵא אֲנִי שֶׁמָּא תִּכְפְּנִי – תַּכְרִיחֵנִי לַדִּין. לְמָחָר אָמַר לוֹ תְּנֵהוּ לִי, אָמַר לוֹ מְשַׁטֶּה אֲנִי בְּךָ, פָּטוּר אַף שֶׁיֵּשׁ עֵדִים שֶׁהוֹדָה, שֶׁכֵּן לֹא אָמַר 'אַתֶּם עֵדַי'. מוֹסִיפָה הַבְּרַיְיתָא: וְאֵין טוֹעֲנִין לַמֵּסִית אֶת חֲבֵירוֹ לַעֲבוֹדָה זָרָה, אֵין בֵּית דִּין טוֹעֲנִים בִּשְׁבִילוֹ טַעֲנַת זְכוּת שֶׁלֹּא טָעַן בְּעַצְמוֹ.

מַקְשָׁה הַגְּמָרָא: מֵסִית מַאן דְּכַר שְׁמֵיהּ – מִי הִזְכִּיר שְׁמוֹ, וּמַה עִנְיַן מֵסִית בִּבְרַיְיתָא זוֹ. וּמַתְרֶצֶת: חַסּוּרֵי מִיחְסְּרָא וְהָכֵי קָתָנֵי – גִּירְסַת הַבְּרַיְיתָא חִסֵּרָה, וְכָךְ צָרִיךְ לִשְׁנוֹת בָּהּ, אִם לֹא טָעַן הִנְתְּבַע 'מֻשְׁתֶּה אֲנִי', אֵין בֵּית דִּין טוֹעֲנִין לוֹ כָּךְ, וְהַהוֹדָאָה מְחַיֶּבֶת. וּבְדִינֵי – אַךְ בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת, אַף עַל גַּב דְּלֹא טָעַן הִנְתְּבַע טַעֲנָה שֶׁאִפְשָׁר לְטָעֵן לְזִכּוּתוֹ, טוֹעֲנִין לוֹ. וְאֵין – אַךְ אֵין טוֹעֲנִין לַמֵּסִית טַעֲנָה שֶׁלֹּא טָעַן.

שׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא: מַאי שְׁנָא – מִדּוּעַ שׁוֹנֶה דִּין מֵסִית. ומשיבה: אָמַר רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא, מִפִּירְקֵיהּ – מִדְּרָשָׁתוֹ דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא שְׁמַע לִי – שָׁמַעְתִּי זֹאת, שֶׁאֲנִי – שׁוֹנֶה דִּין מֵסִית, דְּרַחֲמָנָא – שֶׁהַ' אָמַר (דברים יג ט) 'לֹא תַחְמֹל וְלֹא תְכַסֶּה עָלָיו', וְלֹכֶן אֵין לְטָעוֹן לוֹ.

מקור נוסף: אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מִנַּיִן שֶׁאֵין טוֹעֲנִין לַמֵּסִית, מִנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי שֶׁהִסִּית אֶת חַוָּה (בראשית ג א־טו), דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְלַאי, חֲרִבָּה טַעֲנוֹת הָיָה לוֹ לְנָחָשׁ לְטָעוֹן לִזְכוּתוֹ, וְלֹא טָעַן, וּמִפְּנֵי מָה לֹא טָעַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְפִי שֶׁלֹּא טָעַן הוּא עַצְמוֹ.

שׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא: מַאי הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר לִזְכוּתוֹ. ומשיבה: דִּבְרֵי תוֹרָה, וְדִבְרֵי תַּלְמִיד, דִּבְרֵי מִי שׁוֹמְעִין, דִּבְרֵי חֲרֵב שׁוֹמְעִין' – אַף שֶׁיֵּעָצְתִי

המשך בעמוד נב

לה לאכול מהעץ, ה' [ה'הרב'] ציוה לא לאכול, וסברתי שלא תאכל, ואין זו אשמתי שאכלה.

הגמרא מבארת מנין יצא חטא זה: **אָמַר חִזְקִיָּה, מִנַּיִן שֶׁכָּל הַמּוֹסִיף** על דבר מה, **גּוֹרֵעַ** – עולל לבוא לגרוע בו, **שֶׁנֶּאֱמַר** (בראשית ג ג) בדברי חוה 'וּמִפְּרִי הָעֵץ וגו' **אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְּעוּ בּוֹ**, פֶּן תָּמֻתוּן', והרי ה' לא אסר נגיעה. ומההוספה באו לגרעון, שהנחש דחפה שתיגע בעץ, ואמר 'כשם שלא מתת בנגיעה, כך לא תמותי באכילה', וכך התפתתה לאכול. **רַב מְשַׁרְשְׁיָא אָמַר,** **מֵהָכָא** למדנו זאת, שנאמר (שמות כה ט) **'אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ'** של הארון, והגורע אות כותב 'מָתַיִם'. והוספת אות גורעת אורכו ממאתים אמה לשתים. **רַב אַשִׁי אָמַר** מקור נוסף, שנאמר (שמות כו ז) **'עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה** [אחת עשרה] **יְרִיעֹת'** במשכן, והגורע אות כותב 'שתי עשרה'. והוספת אות גורעת יריעה אחת.

הגמרא שבה לדון במודה החוזר מהודאתו: **אָמַר אַבַּיֵי, לֹא שָׁנוּ** שהמודה חוזר בו, **אֶלָּא** באופן **דְּאָמַר 'מְשַׁטֶּה אֲנִי בְּךָ'. אֲבָל אִם אָמַר**

'לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם' – לא הודיתי, הנתבע הוֹחְזַק כְּפָרָן, שכן יש עדים שהודה, ואינו נאמן אף בשבועה.

(אָמַר) רַב פָּפָּא בְּרֵיהּ דְּרַב אָחָא בַּר אַדָּא, הָכִי אָמְרִינַן מִשְׁמֵיהּ דְּרָבָא – כך אומרים אנו בשם רבא, **כָּל מִילֵּי דְּכִירֵי, לָא דְּכִירֵי אִינָשֵׁי** – כל דבר של חינם בלא תועלת, אין אנשים זוכרים. ואף באופן זה הנתבע פטור ולא הוחזק כפרן, שכן יתכן שהשטה ולכן שכח זאת, וסבור שבאמת לא הודה מעולם.

עוד אופנים בהם הודאת בעל דין אינה מחייבת: **הַהוּא** אדם **דְּאַבְּמִין** [־החביא] **לֵיהּ עֲדִים לְחַבְרֵיהּ בְּכִילְתֵיהּ** – ביריעה הפרוסה סביב למיטה, שלא יראה אותם, **וַאֲמַר לֵיהּ** לחבירו **'מָנֶה לִי בִּידָךְ', וַאֲמַר לֵיהּ** חבירו **'הֵן', וידע התובע שלא ירצה להודות בפני עדים, ולכן אָמַר לוֹ 'עֵירִי וְשָׁכְבִי לֵיהֱוֵי עָלָךְ סָהֲדֵי'** – האם רצונך שכל השומעים יהיו עדים בזה, בין ערים ובין ישנים. **אָמַר לֵיהּ 'לֹא'. אָמַר רַב כַּהֲנָא, הָא** – הרי **אָמַר לֵיהּ 'לֹא'**, שלא הסכים להודות בעדים, ולכן יכול לטעון שהשטה בהודאתו.

הַהוּא דְּאַבְּמִין עֲדִים בְּקִיבְרָא [־בקבר] **לְחַבְרֵיהּ, וַאֲמַר לֵיהּ 'מָנֶה לִי בִּידָךְ'. אָמַר לֵיהּ 'הֵן'.** אמר **'חַיֵּי וּמֵיתַי לֵיהֱוֵי עָלָךְ סָהֲדֵי'** – האם רצונך שיהיו כל השומעים עדים, בין חיים ובין מתים. **אָמַר לֵיהּ 'לֹא'. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָא אָמַר לֵיהּ 'לֹא'**, ויכול לטעון שהשטה.

אָמַר רָבִינָא, וְאִיתֵּימָא – ויש אומרים שאמר זאת **רַב פָּפָּא, שְׁמַע מִינָּהּ מֵהָא** – יש ללמוד מהפסקים הללו, **שָׁהָא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב** (לעיל ע״א) **'צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר אַתֶּם עֵדַי', לָא שָׁנָא כִּי אָמַר לֵוֶה, וְלָא שָׁנָא כִּי אָמַר מַלְוֶה, וְשָׁתֵיק לֵוֶה** – בין שאמר הלוה 'אתם עדי', ובין שאמר כך המלוה ושתק הלוה, אין הלוה יכול לומר שהשטה. **שהרי טַעֲמָא, דְּאָמַר לֵוֶה 'לֹא'** – הטעם שיכול היה הנתבע לחזור בו, הוא משום שלא הסכים להעדאת עדים, **אֲבָל אִי** – אם היה **שָׁתֵיק, הָכִי נַמִּי** – אכן היה מתחייב, שכן אמירת המלוה עם שתיקת הלוה מועילה.

אופן נוסף שיכול בעל דין לחזור מהודאתו: **הַהוּא דַּהֲוָה קָרֵי לֵיהּ** – קראו לו **'קַב רִשְׁוֵ', כלומר שיש קב** [מידת נפח] שטרות חוב עליו, שחייב להרבה אנשים. **אָמַר, מַאן מַפֵּיק בֵּי** – מי נושה בי, **אֶלָּא** רק **פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי**, ולא אחרים. **אָתוּ** – באו פלוני ופלוני ותבעוהו **לְדִינָא קַמֵּיהּ** [־לפני] **דְּרַב נַחְמָן**, שהרי הודה להם. **אָמַר רַב נַחְמָן, אָדָם עָשׂוּי שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּיעַ אֶת עַצְמוֹ** – שלא להיראות שבע מממון ולהיחשב עשיר, ולכן מודה שחייב לאחר אף שאין זה נכון, כדי להתרחק מעין הרע, ואין לחייבו בהודאה זו.

הַהוּא דַּהֲוָה קָרֵי לֵיהּ 'עַכְבְּרָא דְּשָׁבִיב אַדִּינְרֵי' – עכבר ששוכב על דינרים, כלומר עשיר שאינו נהנה מממונו כעכבר השוכב על דינרי זהב ואינו נהנה מהן. **כִּי קָא שָׁבִיב** – בעת מותו **אָמַר, 'פְּלָנְיָא וּפְלָנְיָא מַפְקוּ בֵּי זוּזֵי'** – פלוני ופלוני נושים בי מעות. **בָּתַר דְּשָׁבִיב** – לאחר שמת, **אָתוּ** פלוני ופלוני **וְתָבְעִינְהוּ לַיּוֹרְשַׁיִן. אָתוּ לְדִין לָקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לְהוּ, כִּי אָמְרִינַן** – זה שאנו אומרים **שֶׁאָדָם עָשׂוּי שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּיעַ אֶת עַצְמוֹ, הָנֵי מִילֵּי** – זהו רק **מַחַיִּים, אֲבָל לְאַחַר מִיתָה, לֹא** – בשעת מיתה ודאי הודה באמת, שכן לא אכפת לו להיחשב עשיר שהרי הוא הולך למות. **פָּרְעוּ** היורשים **פַּלְגָא** [־חצי]. **תַּבְעִינְהוּ** הנושים **לְדִינָא לְאִידָךְ פַּלְגָא** – על החצי הנותר, **אָתוּ לְדִין לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא, אָמַר לְהוּ, כְּשֵׁם שֶׁאָדָם עָשׂוּי שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּיעַ אֶת עַצְמוֹ, כָּךְ אָדָם עָשׂוּי שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּיעַ אֶת בָּנָיו**, ואף בעת מותו להודות בחוב שלא קיים, כדי שלא יחשבו בניו לעשירים. **אָמְרוּ** לֵיהּ התובעים, האם **נְיוֹזִיל וְנֵיהְדֵּר** – נלך ונחזיר את החצי **ששילמו. אָמַר לְהוּ** רבי חייא, **כְּבָר הוֹרָה וְקִן** – הם הרי שילמו על פי רבי ישמעאל, ולא אחלוק על מעשיו.

הגמרא מלמדת באיזה אופן העדים כותבים שהלוה הודה, אף שלא אמר להם לכתוב: נתבע שהוֹדָה בחוב **בִּפְנֵי שְׁנַיִם, וְקָנוּ מִיָּדוֹ** – עשו קנין סודר על ההודאה, **כּוֹתְבִין** העדים בשטר שהודה, ומוסרים לתובע, אף שלא אמר הנתבע שיכתבו, שכן סתם קנין עומד לכתיבה (ב״ב מ.). **וְאִם לָאו** – שלא עשו קנין, **אֵין כּוֹתְבִין**, ואף שאפשר לתובעו [שאמר 'אתם עדי'], משום שאינו רוצה שטר.

הודה **בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה, וְלֹא קָנוּ מִיָּדוֹ, רַב (אַמֵּי) אָמַר, כּוֹתְבִין** אף שלא מדעתו, שכיון שהודה בפני ג׳ מוכח שרצה לעשותם בית דין, ובית דין יכולים להפקיר ולהוציא ממון, ולעשות מלוה על פה למלוה בשטר. **וְרַב אַסִּי אָמַר, אֵין כּוֹתְבִין**, שאף שהם ג׳ אין כוונתו לעשותם בית דין, אלא רק עדים. **הֲוָה עוֹבְדָא** – היה מעשה שבא דין כזה לפני רב, **וְחָשׁ** [־חשש] **לָהּ רַב לְחָא** – לדעתו **דְּרַב אַסִּי**, ופסק שלא לכתוב.

אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, הָא אוֹדִיתָא – שטר הודאה זה [בפני ג׳ בלא קנין], **זִימְנִין כָּתְבִינַן** – יש אופנים שכותבים אותו אף בלא דעת הלוה, **וְזִימְנִין לָא כָּתְבִינַן.** ומבאר: **כְּנִיפֵּי וְיָתְבֵי** – אם היו הג׳ מכונסים וישושבים, ובא והודה בפניהם, **לָא כָּתְבִינַן**, שיתכן שלא רצה בית דין, ואף אם היו ב׳ היה מודה בפניהם, אך אם **כְּנָפְנְהוּ אִיהוּ** – כינס הוא ג׳ אנשים והודה, **כָּתְבִינַן**, שמוכח שרצה בית דין, ובית דין יכול לכתוב הודאה אף בלא דעתו.

רָבָא אָמַר, אֲפִילּוּ כְּנָפְנְהוּ אִיהוּ, לָא כָּתְבִינַן, עַד דְּאָמַר לְהוּ 'הֱווּ עֲלַי דַּיָּינֵי' דַּיָּינֵי' – שיאמר להם 'היו עלי דיינים'.

מַר בַּר רַב אַשֵׁי אָמַר, אֲפִילּוּ אָמַר 'הֱווּ עֲלַי דַּיָּינֵי', לָא כָּתְבִינַן, עַד דְּקָבְעֵי דּוּכְתָּא – עד שהשלשה יקבעו מקום לדון, כדרך הדיינים, **וְשָׁלְחֵי וּמְזַמְּנֵי לֵיהּ לְבֵי דִּינָא** – וישלחו ללוה להזמינו לבית הדין לדון, ויודה, שבאופן זה החוב נהיה גלוי לכל כמלוה בשטר, ולכן כותבים.

לעיל למדנו שהמודה בפני עדים [ולא בית דין] בלא קנין, אין כותבים שלא מדעתו. הגמרא מחלקת בזה בין מטלטלים לקרקעות: **הוֹדָה** בעדים **בְּמַטַּלְטְלֵי** – שהיה בידו חפץ של פלוני, והוא מחויב לשלם את שוויו, **וְקָנוּ מִיָּדוֹ, כּוֹתְבִין**, שסתם קנין לכתיבה עומד, **וְאִם לָאו** – שלא קנו מידו, **אֵין כּוֹתְבִין.** אך המודה **בְּמִקַּרְקְעֵי** – שקרקע פלונית שהוא מוחזק בה, שייכת לתובע, **וְלֹא קָנוּ מִיָּדוֹ**, מסתפקת הגמרא **מַאי** – מה הדין.

נחלקו אמוראים בזה: **אֲמַיְמַר אָמַר, אֵין כּוֹתְבִין. וּמַר זוּטְרָא אָמַר, כּוֹתְבִין**, שכן קרקע אין צריכה גבייה, ומיד כשהודה הרי היא ברשות התובע, והשטר הוא גילוי בעלמא ואינו מזיק למודה. מעלה הגמרא במסקנא: **וְהִלְכְתָא, כּוֹתְבִין.**

רָבִינָא אִיקְּלַע – נזדמן **לְמָחֳרְיָא. אָמַר לֵיהּ רַב דִּימִי בַּר רַב הוּנָא מִמָּחֳרְיָא לְרָבִינָא, מְטַלְטְלֵי וְאִיתַּנְהוּ בְּעֵינֵיהוּ** – הודה שחפצים שבידו הם של התובע, **מַאי** – מה הדין. האם חפצים שקיימים עכשיו הרי הם ברשות התובע בקרקעות [לעיל], וכותבים, או שמא אין כותבים, שמא ישברו ויתחייב לשלם, ולכן דינם כחוב.

אָמַר לֵיהּ רבינא, חפצים **בְּמִקַּרְקְעֵי דָּמוּ** [־דומים], שהם ברשות התובע, וכותבים. **רַב אַשֵׁי אָמַר, בֵּינָן דְּהֵם מְחַפְּרֵי גּוּבְיֵינָא** – מחוסרים גבייה, שעדיין יתכן שישברו ויתחייב המודה לשלם, דינם כחוב ולא כותבים.

הגמרא דנה בשטר הודאה שלא ידוע אם נעשה בציווי המודה: **הַהִיא אוֹדִיתָא** – שטר הודאה החתום בשני עדים, **דְּלָא הֲוָה כָּתוּב בָּהּ, 'אֲמַר לָנָא כְּתִבוּ וְחַתְמוּ וְהַבוּ לֵיהּ'** – 'אמר לנו הלוה [לעדים] כתבו [הודאה זו] וחתמו ותנו לו [למלוה]', ואם כן יתכן שנכתב שלא מדעת המודה. **אֲבַיֵי וְרָבָא דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ** [־שניהם], **הַיְינוּ** – דין זה נכלל בדינו **דְּרֵישׁ לָקִישׁ, דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, חֲזָקָה אֵין הָעֲדִים חוֹתְמִין עַל הַשֶּׁטַר** של המכר **אֶלָּא אִם כֵּן נַעֲשָׂה** המוכר **גָּדוֹל** מבן כ׳, ואין חשש שמא קטן מבן כ׳ מכר נכסים שירש, שאז המכר בטל. וכן כאן, חזקה שנעשה השטר בכשרות [מדעת הלוה], ושכח הסופר לכתוב כך.

מַתְקִיף לָהּ רַב פָּפָּי, וְאִיתֵּימָא רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, מִי אִיכָּא מִידֵי דַּאֲנַן לָא יָדְעִינַן וְסָפְרֵי דְּבֵי דִּינָא יָדְעִי – האם יש דין שאין הדיינים יודעים וסופרי הדיינים יודעים. והרי יש הרבה דיינים שאין יודעים ש'הודה בפני ב׳ [ולא קנו] אין כותבים', ושמא גם הסופר לא ידע זאת, וכתב שלא מדעת הנתבע.

דוחה הגמרא: **שְׁאִילְּינְהוּ לְסָפְרֵי דְּאַבֵּי** – שאלו דין זה לסופרי בית דינו של אביי, **וְיָדְעִי** – וידעו שאין כותבים הודאה כזו. ושאלו **לְסָפְרֵי דְּרָבָא, וְיָדְעִי.**

הגמרא דנה בשטר הודאה שנכתב שלא כראוי: **הַהִיא אוֹדִיתָא** שלא היה כתוב בנוסח השטרות הנכתבים על פי עדים, 'זכרון עדות', אלא **דַּהֲוָה כָּתַב בֵּיהּ** בנוסח **הוּכְרַן פִּיתְגָּמֵי** – 'זכרון דברים', שהוא הנוסח הנכתב על פי דיינים,